

deschis și a decorurilor în chip de cadru. Cu excepția tabloului pe care autorul îl intitulează atât de sugestiv „Cuibul năpircilor”, toate celelalte — chiar și acel care se petrece în casa lui Tudor, dacă ținem seama de final — lasă privirea spectatorului să navigheze departe peste timp și spațiu, să simtă șesurile fără sfârșit, mulțimile de oameni, șirurile de ani. De altfel, fericita idee a plasării în tabloul întâi a unei siluete de decor evocând „coloana fără sfârșit” a lui Brîncuș vine să întărească imaginea cursului slobod, de neoprit al istoriei. Din păcate, jocul de lumini n-a fost totdeauna la nivelul interesantei concepții scenografice. El n-a favorizat nici „fundalul deschis”, nici acele frumoase panouri laterale pictate de Teodor Constantinescu și care încercau să „incadreze” acțiunea la propriu.

În acest cadru au evoluat zeci de personaje în costume de multe ori foarte reușite, fără a se stingheri unele pe altele, încercând chiar pe alocuri să schițeze o reală participare la cele ce se petreceau pe scenă (ceea ce nu-i puțin dacă ne gândim la stadiul problemei figurației la teatre cu mai mare renume). Mă refer la grupul de fete și băieți din actul I, la masa de țărani din tabloul „Adunării”, la mișcarea din final (mai cu seamă în acest ultim tablou costumele au reușit să marcheze diferențierea stărilor celor care, în București, se strîngeau în jurul lui Tudor). Interesante au fost și costumele boierilor (interpretate de Remus Comăneanu, Manu Nedeianu, Virgil Bădescu, Richard Rang,

Vladimir Nani și Dem. Răducanu). Mai puțin interesantă însă mi s-a părut aici indicația de regie în privința interpretării. Ne aflăm la 1821. Avem de-a face cu boieri greci și păminteni, abili și cu multe relații pe la curțile străine. Și în ciuda giubelei, a bărbilor și caftanelor, ei erau niște politicieni versați, de tip apusean, la curent cu metodele „diplomatice” ale timpului și de o prestanță la care desigur țineau foarte mult. De aceea, linia caricaturală a interpretării apare aici ca o soluție facilă, care scade din tensiunea unor scene, cum este aceea a întîlnirii lor cu Tudor. Remarcabilă, de altfel, prin imprimarea unei mișcări circulare de învăluire — pe care în tot timpul discuției Tudor o execută cu multă artă — scena pierde din dramatism din pricina „simplității” și a modului „naiv” de a reacționa al adversarilor lui. Exagerat caricaturală mi-a părut și viziunea asupra personajului Vlădica Ilarion, interpretat de Ion Marinescu. Masca violent rasputiniană și o anumită rigiditate în joc nu permit spectatorului o înțelegere corespunzătoare a personajului, oscilant, cuprins de ascunse ambiții personale, dar păstrînd totuși un ascendent asupra lui Tudor, pe care caută mereu să-l convingă cu „duhul blîndeții și al înțelepciunii”. Dintre ceilalți interpreți buni — și sînt mulți — cred că ar trebui relevați în special Sanda Toma (Tinca), Constantin Rauțki (Pafnutie) și Ioana Bulcă-Diaconescu (Aristița Vlahos).

Mihai GHIMPU

Reabilitarea mahalalei bucureștene

Teatrul de Stat Oradea (secția română): *Dezertorul* de M. Sorbul

Ca argou și temperament, eroii din *Dezertorul* se situează în prelungirea lumii comice caragialești. E, la prima vedere, aceeași mahala a Bucureștilui, ușor evoluată, poate mai puțin excesivă, mai urbană. Tonalitatea generală a replicilor, expresiile, exclamațiile și chiar cîteva tipuri (Casiope, în parte Silvestru) invită la asociații imediate cu eroii lui Caragiale. Dar aceste apropieri sînt de ordin exterior, țin de tratarea pitorească a limbajului și era firesc ca Sorbul să fie influențat — ca

mijloace de expresie — de marele nostru comediograf.

Dezertorul se caracterizează, însă, printr-un climat moral cu totul diferit. Tot ceea ce, la eroii lui Caragiale, e parodie, sentiment fără acoperire afectivă, principiu fără consecvență, în general, tot ce e mimat cu ostentație, în *Dezertorul* e supus probei de foc. Jupinii caragialești rezonau liniștiți și „constituțional” la adăpost de perspectiva verificării. Personajele lui Sorbul sînt solicitate, cu extremă urgență

Scenă din actul II

să-și dea întreaga măsură a calității lor umane. Sintem în plin război mondial, mai mult, în primele momente ale ocupației germane a Capitalei (6 decembrie 1916). Și mahalaua bucureșteană se dovedește la înălțime, patriotismul ei se afirmă cu prețul sacrificiului suprem. Silvestru Trandafir, acest nepot al lui jupin Dumitrache, „jaluz” și cu prințipuri familiste, gros la vorbă și la apucături, e un om adevărat, cu un puternic simț etic și social. El își depășește egoismul — atit cel legat de propria persoană cit și cel familial — și acceptă moartea pentru salvarea întregii mahalale de reprășiile nemțești. Gestul e cu atit mai valoros cu cit e deliberat, rod al unei profunde dezbateri lăuntrice.

Dezertorul e o piesă patriotică, scrisă în întimpinarea unui comandament imediat. (De fapt, premiera absolută a avut loc la Iași, în plină băjenie, la mai puțin de un an de la căderea Bucureștiului.) Dar comedia tragică a lui Sorbul si-a depășit ocazia, păstrindu-și vitalitatea pînă astăzi. Aceasta pentru că e bine construită, conflictul e strins, replica vioaie, caracterele viguroase, concepute în trăsături ample. Am spus, anume, *caractere* pentru că personajele, mai mult decit purtătoarele unor biografii clare, sint expresia unor mesaje

morale. Vreau să spun că explicarea ordonată a ambianței descrise are unele incongruențe, unele goluri. Nu sint suficient de clare, de pildă, antecedentele lui Silvestru, iar deosebiriile dintre Aretia și soțul și mama ei sint prea stridente. Personajele reies, în acest sens, ușor abstractizate, autorul fiind interesat în primul rind de semnificațiile cu care le-a investit, de liniile lor morale. Dar aceasta merge în favoarea lecției de ansamblu a piesei, ca și jocul de contraste introdus de autor (de-zertor — erou; învador — fire sentimentală etc.).

Cu *Dezertorul*, Mihail Sorbul a oferit o salutară operă de reabilitare a lumii mahalalei și, în același timp, una din densele lucrări ale literaturii noastre dramatice de la începutul secolului.

La Oradea, piesa lui Sorbul s-a bucurat de un succes deosebit, atit pentru lecția tematică și pentru pitorescul argoului, cit și pentru interpretarea bună. Regizorul Ladislau Grof a făcut o distribuție oarecum constrinsă de faptul că avea în față un colectiv alcătuit în cea mai mare parte din tineri, pe care l-a condus cu tact și cu pricepere. Regia a fost atentă la toate valorile textului, pe care nu le-a supralicitat nici o clipă, redindu-le cu măsură

exactă, fie că a fost vorba de efectele comice ale comportării coanei Casiope, fie de constanța sentimentală a Aretiei, de atașamentul lui Lică Chitaristu sau de venalitatea lui Schwalbe.

Interpreții au asimilat cu fidelitate viziunea regizorală și cei mai mulți s-au ilustrat în scene foarte izbutite (în special finalurile de act). S-au relevat, în primul rând, Cristina Tașoi (Aretia) și Zaharia Volbea (Silvestru). Cea dintâi a jucat cu multă discreție zbuciumul interior al personajului, i-a dat noblețe și siguranță morală; cel de al doilea a îmbinat în just echilibru forța și violența exterioară cu

demnitatea sufletească a lui Silvestru. Surprinzător de sărac în mijloace a apărut Ion Vilcu (Schwalbe): partitura era plină de nuanțe, de gradații, pe care interpretul nu s-a ostenit să le valorifice, mulțumindu-se cu schițarea generală a personajului. Șters, inexpressiv, diletant, Radu Reisel (Lică Chitaristu); lipsit de umor, Grigore Schițcu (Hermann). Amuzantă și sigură pe accentele de comedie, deși puțin prea gălăgioasă, Ștefania Popescu (Casiope). Efortul scenografului Carol Kudelász s-a axat, cum era și firesc, pe realizarea atmosferei specifice unor grele zile de război.

Commedia dell'arte rediviva?

Teatrul de Stat Sibiu; Teatrul de Stat Ploești: *Hot să jucăm teatru* de J. Méliusz

Nu: o reînviere a commediei dell'arte e imposibilă astăzi, la noi, în plină dominare a textului literar și a conducerii regizorale, cu excepția lecțiilor-experiment (și acelea aproximative, stingace). Totuși, în prologul său, Méliusz pare să pledeze tocmai în această direcție:

REGIZORUL: Vreți roluri? Rolurile mult visate, rolurile ideale? Iată cea mai bună ocazie! Fiecare își va compune rolul lui, după chipul și asemănarea sa. Gândiți-vă la commedia dell'arte. În cadrul subiectului dat, artistul putea să-și dezvolte rolul după inventivitatea și originalitatea sa...

Scenă din actul III (Teatrul de Stat — Sibiu)

